

تورک یوردی

ناشری : تورک یوردی

مدیری : آق جورہ اوغلی یوسف

۷۴
۵
۱۲۵ صافی جلد ۱۱

۲۲ کانون اول ۱۳۳۲

۱۳۳۲ صافی ۲۱

اشته شرق سوارینک بویوک ظفرلری ایچون حاضرلارنان کنجلری بویله امید ایچنده واستیاله قارشى هجانلی کوردک. اولرک خواجهلری، سربیلری وضابطلری اللرنده کی بویوک و دیهه تک اهمیتى تقدیر ایدیورلر. هکبه لیک بیاض مکتبندن بکله دیکمز نتیجه یی کورمه مک ایچون هیچ بر سبب یوق: اولرک آرقه سنده مطمئن آق دیکز آفتیلری وار. وسوکیلی قرماندانلرینک بر بابا سیله دیدیکی اوزره اولرک «چشمه»، «ناوارین» و «دیوب» ک انتقاملرینى آلتی ایچون یشیورلر...

ف. ر.

☆☆☆ چکن سوگی

- ۱
سنه لردن سوکره بر کون سوکیلیم
باشکزده ساچلر بیاض اولنجه
یادکزه کلین مېم خیالم ،
دوشونکز الکزده بر غنچه :
- ۲
« برکنج واردی حیائنده بالکز
« ایچین ایچین بنی سودی کزلیجه ؛
« وجودیله بختیارکن یالیمز
« هیچ سببیز آیرله قدی برکیجه ...»
- ۳
« سوکره بن پک سرکدشتلی یولاردن
« کچدم، فقط سنه لرله ... یورولدم ،
« برکون آنجق محیله مده قالان
« اونک دارغین چهره سی که پک مفوم .»

۱۳۳۲

صنوع زکی

دیلیمز

بر مباحثه

باشی کچن ساییده

— نه بو محاکمه گزه دیه جک یوق! هاه هاه های! مونشر بو آلامه ریکن بر تفکر ایدیش .
بن دمیردن قابا صابا بر استاسیون بنا ایدم بیلیرم . اونک ایچون آرایه سک ، غوتیک ، ایشونین طرز معماریسى مقبول دکلدر، یوقدر، دیمک کبی عبت بر شی!
آغز بگزدن چیقانی قولاغنگز طویورمی ؟ بز بو کله لرله ظرافتی ، موتیفلری اولان بر معبد محشم ادبیات قورمشمز . سز اونى خاک ایله یکسان ایتیمکه اوغراشان کفار لایفلجونسگزا ارواح ابتدایه گز یگی باشند خیمه عشرتمده دمگذار سفالت اولمقدن غریب بر لذت طویور .
سزک دیدیگنگزى قبول ایدم جک اولورسوق ، بو حسابجه ، اورتمده صفره یقین عاری اهمیت بر یکون ادب قالاجق . بو قدر مخلصات سماشمولی غبار نسیان زیرینه می فرشیده ایدم جگز ؟ آدم سزده بویله دیک بورونلیق آیمه یک!

— بکم گرچه ر بنا وار . بنده سزکله برابر بونی تصدیق ایدم. فقط بر بنا که طوغله سی مازسیلادن، چمتوسی بروکسلدن، جامی بیلیم نرهدن، قولنوقلری، قنابه لری پارسدن. سز یالنگز بر

آز پاره ویرمیشکیز، بر آزدگل، بر چوق امک چکوب دوزلتمیشکیز. شمعی بونلر نیم مالم، نیم اترم دیورسکیز.

هم بز بونی ده بیقمق ایسته مه یورز. نه یایالم شمعی به قدر یایلمش یایلمشدر. بلکه اونلک ده بر کوزللیکی وارددر. وگوزللیکله قارشى دیوار چکیله مه ز. یالکیز بونلر تورکک روحى، ذوقنى او قشاما یور. شمیدین سوکړه بزمه مونس کلنى یاباجفز. ضرر یوق ساده اولسون، بزم اولسون، سوسلی اولوب ده یابانجی اولاجغه!

بوش ادعا جانم، بوش ادعا. نه دن بو قدر معندسکیز؟ سزک تورکجه گز هر ارزو اولونان فکری بوتون قوت وجر بزمه سیله افهام ایدمه یلیرمی؟ مثلاً، مثلاً... طوپلرک ولوله مهیب طرايه نمونی آهنگنى هایدی باقالم یگی دیدیگکیز تورکجه گزله ادا ایدک!... ایدمه زسکیز یا؟!... چونکه واسطه بیانگیزده بو آهنگ تقلیدی یی یاباجق گوجلی، قوتلی کله مفقود!

وبویوک بر مظفریته گولدی.

یگی لسانی مدافعه ایدن ده گولدی.

— سز آکلاندیگیزده نه اولدی؟ بوراده ایمره ندیگکیز آهنگ تقلیدی مالکیز دگل که اوکونه سکز! اوشی فارسی لسانک دهاسنده کی، عرب کله لرینک ترانه لرنده کی بولاقدر. بوندن بزم تورکجه بزمه نه اولیور؟ او برشی قازانمایور که.

— یک آبی «جیزرداق» دن، «ایشیلداق» دن، «قونوق» دن، «اوطورغاچ» دن می قازانیور؟ تصفیة دیه باشمزه بر پیغین بیچمسزک فیرلاتیورسکیز. بویله شیلری قبوللنمکدنسه اسکی اجنبی کله لرینی استعمال ایتک اولادر.

اقلیم ادبیاتیمزک صافیه بو «تصفیه جی» کله لر بر برودت اضمحلال کتیردیلا..

— اونده برابرز افندم. و بز تورکجه یی مطلقه یابانجی کله لر قاپالی طونالم دیمه یورز که. مونس ومانوس اجنبی کله لر آرتق بزم اولمشدر. بزمه اولمادجه عربجه دن، عجمجه دن، حتی فرانسزجه دن، ایتالیانجه دن، آلمانجه دن، اسپانیولجه دن آله جفز. نته کیم آلمشزده، اوپله دگلمی؟

فقط بر پیغین غریب غریب ترکیب خایخاللری جنفرداتارق مطبوعاته آتیلحق، ذوقلریمزک قولا ق زارینی پاتلاقمق ده تحمل ایدیله رشی دگلدر.

غایت تحف برشی آکلانایم. بونی مخلصداتکیزه آل اوزاتمق ایچون فلان سوبله مه به جگم. مراق ایتمه یک: اسکی لسان آرتق اوقونمایاجق دگل! فکرته ک، جنابک، خالد ضیانک موجودیتنه رغماً باقی یی، روحی بغدادی یی، ترکیبی یینه اوقویورز.

نه دیورم، اوت، تورکجه نیم آنا لسانم! فرانسزجه یی، نه ایسه، آبی کوتو، قیریق دوکوک مکتبلرده فلان نوکړه نمشددر. اوپله ایکن موسسه یی اوقویورم، لقونت دولیلی اوقویورم، حتی ورلنی، سامنی، هانری دورمیه یی اوقویورم. آچیقجه آکلایورم. حتی اوج درت یوز سنه اولکی راسینی، قورنیه یی، لایرویه ری، مادام دولافایه تی آکلایورم. لکن شو بزم - اسکیلر بر طرف - آلی سنه ایچنده یتشمش ضیا پاشالریمزى، نامق کالارمزى، عبدالحق حامد لرمزى، حتی ده اینه جگم، ادبیاتیمزى

الكعصرى شكله سوقان فكرتلمزى، جنابلرمزى اوقيورم. آكلامق ايچون لغتله باقغه، تركيلرى تحليل ايتمكه، بىم فطرى ذوقده موجود اولمايان شكللى آرامغه مجبور اوليورم، بوكا رغما بعض پارچه لردن ينه واضح بر خيال جيقارامايورم.

صنعتك مقبول اولماسى قاعده لردن برى ده نه ايدى؟ اثرك ذهن قارنى يورمق سزىن آكلاشيلماسى دكلى؟ يك اعلا، بو بدى قاعده به رعايت نرده قاليور.

سزى تايمين ايدرم، فرانسز كويلايسنك لادام او قاملياي آكلادينى قدر بزم ليسه طيله مردها وطن شريقمى آكلاياماز. ملته خطاب ايدن شو:

اى وطن، اى ام مشفق، شاد وخندان اول بو كون،

عالم عثمانيانه برتو افشان اول بو كون

ييتلرني تورك روحلرينه صيفدير ايليرميسگن؟ بو سوزمى صرف صنعت ولسان تقطه نظرندن

سويله يورم. يوقسه بويوك وطنرور اديبك قدسيته تعرض ايچون فلان دكل!

الله عشقنه سز حسگزدن، كدر كزدن بحث ايدر كن، هيچانلر كزى، جوشغو نلقلر كزى آكلا تير كن:

سن خموش اول ماجرايى چشم گريان سويلسون!

ياخود:

شهرت ديه دعوت مصائب،

اولسونمى قرين راي صائب؟

ياخود:

اودم كه ليلة پا كيزه برقع مهتاب

اولوب بياض سحرله كشاده هر يرده

ياخود:

سكوت منجمدنده اولوردى مست حضورا

ديرميسگن؟ او حاليه نيچون حياتده يري اولمايان افاده لرى، يالگنر ماصه باشنده اوزون بر

تقبعدن صوگره ياپالم؟ وبو اوزون چالشمه مزه رغما ينه صميمى بر حسزى، بر حيالمزى آكلا

مايالم؟ بوتون دهامز، مهارتمز يابانجى كلملر ايچنده محبوس قالسين؟

اوت ادعا ايدىيورم كه بر تورك شاعرى روحنك اينجه لىكلىرى، درينلرلىرى، ترانه لرى قارى

شكلنه دو كه دن بزه عكس ايتديره ممشدر. اونك ايچون صميميت، درونى آهنگ دائما فقير قالمش،

واك زياده چالشمش اثرلرده زمانك هجوملرينه قارشى قويامامش. اويله يا! چونكه الك طبعينده يله

بر غير طبعيلك وار. هيچ عربك، عجمك لساننه مونس كن شى بزم لسانزه اونلرك قاعده يله

اكسز، يوروزسز يامانه بيليرمى؟

بو سبدن الك مكمل شعرلرمزده ده اماله لر، زخاflر، تنافرلر كې بر سور و بوت قاليور. روحده كى،

كوروش و دوشونوشده كى ياماده بشقه. چونكه لسانى، طرز تركيبنى آلجه روحى، ذهنتى ده ايست

ايسته مزه، بلكه شعورسز بر حاليه تور كجه مزه نقل ايتمش اوليور.

شعری شو :

مروحه لانه مرغان

عجبا «قوش یووالرینک یلپازده سی» شکنده دها تورکجه، دها طبیعی سویله نه مزیدی ؟

مرغان - او نای روح ریاحی -

امواج - او قلب راز حیاحی -

شو بیت، بو عصرده بر تورکک، حساس، صنعتکار بر تورک شاعرینک عجمجه دوشونمه سندن
بشقه بر شیمیدر. بوندن بر خیال چیقارکده اونى بنمسه یوب طویک باقالم . یوق ، یوق ، بو لسانمز،
روحز نامنه، بلکه ایسته مکسزین ایشله نمش بر اعتیاد جنایتیدر.
نثرمن، اوده بویله.

«قمر نایاب بحره نزول ایتدی»، «سفینه فلا کترده نك دودسیاهی سمای سحر ذهب آلودایچنده
بر استفهام نمت گبی پیچیده ایدی.»

نثر لسانمژک الگ یگی شکلری ده بونلر دکلمی؟

سوگره اون، اون بش قولاجلق جمله لر!

آه بن، بو نقطه دن دوشونجه بوتون سلفره آجیرم ! چونکه ایچلرنده جدآ افتخار ایدیلر جک
درجه ده بویوکلری، قدرتلیری کلمش!

— رجا ایدهرم ، او سما قریب ناصیه لر، سزک مزبجه اختراعکز فوقه اعتلایاب اولمش سادات
ادب اویله عاری معنا ظفره فروشلغکز وکویا مرحمت نشارلغکز محتاج دکلدر.

نسل شباب حقیقه محرم مواهب الهام. یالگزییشو الریخی قیصقانیق خصوصنده ابرازر ججهان ایدیور.
اونلرک یابدقاریله کندیکز گکیلری بر قارشیلادیرک ، آثار ناموجوده کز ویا لغزیده پاکز گوشه
نسبت بر سیاره سونوکلکنده قالیر. و او بر قاج یازی ده، بیك حیف که ، ظفره قارشى عوعوه لريله
نجاوز کار اولان عجزک صیحات، متفسخه سیدر.

بوزک باقالم، بوزک! صنایع لفظیه یی تار ومار ایدک! وزنلری محومه یلته نك، نازنین عروض الکترده
قبا بر خدمتچی آووچندن قایان بلور وازو کی پارچه پارچه اولسون.

المزده اویله نروتلر وارکه استفاده ایتمه سنی بیلمه یورز. بو قدر زماندن بری تراشیده اولارق
کلمش عروض! آه جناب، «اوراق ایام» ده نه کوزل دییوردی! حقیقت اویله در: و یقتور هوغو کورسه -
ایدی و بولسه ایدی حرز جان ایدردی!

— بن بو فکری جنابک استهزالرندن بری اولارق قبول ایده بیلیرم . جناب بوراده چوروک ،
چوروک بر تخته نك اوستنده غایت اوسته لقله آدیم آتمش ، تخته یی ده آیاغنی ده قیرمادن ایشدن
صیریلدیلغه چالشمش. هیچ او نوغوی، لامارینی، آندره شهنیه یی، ریشپه نی، نره دیانی، ورله نی فلان
اوقومامشیدر؟ اوقورکن قولاغی طویمامشیدر که هپسی پارمق حسابیله یازدقاری حالده، بوشعرلرک
هریشنده ایری بر آهنگ واردر.

آهنگ کلمه لرک نفسنده، صنعتکارک روحنده گزلیدر، یوقسه عروضک دوم تکلرنده دکل. عروض

ظاهری بر آهنگ تأمین ایده بیایور . فقط بو ، درونی آهنگک علیه اولار قدر . اک فضیله آهنگ شاعر لر من نفعی ، ندیم ، فکرت و جانبدار . دقت ایدک : هپسی شخصی آهنگلرینی عروضک معین و مقنن صدالری ایچندن بوس بوتون صیرامامشلردر .

— اونی انشالله آرتق سزلر یارمق حسابنک میترالیوز انداختی یکنسلفنده اولان طاقیرتیلرله قورتاریرسکیز!.. آلت تخریبکیزی معموره ادبیاتمز اوزرینه چه ویردیکیز . شمدی طورمایک باطلاطک! — نهدن حدت بویور یورسکیز . اوده جوق آهنگسز کلبور . جالیشیله جالیشیله آلت اویغون برشی بولوناچق . صنعتکارلر کلدکجه صنعتلرده طوغار .

— ایش اوپله دگل عزیزم ، اوپله دگل! سز ماضی بی تا کوکندن قلع ایتمه اوغراشیورسکیز . ویایدیفکیز شینه ده «ملی» اسمی ویریورسکیز . اسلاف «ملی» جرجیوه می داخلنه ادخال ایدله یور . حالبوکه ملی دیه اویغورک ، تاتارک بنم وارافمه اویمایان نه می وار ، نه می یوقه طولدور یورسکیز . مثبت وطنی ترنم ایتمه یورسکیزده «بوزقورت لره» ، «آلا کیک لره» ، «آلانویا لره» قوشیورسکیز . یا هو ، بونلر بکا نه سوبله ر؟ فضولی بنمدر ، نفعی بنمدر . قصورلری ده اولسه بونلر ملیدر . خالده ضیانک کوچوک حکایه لری ملی دکلیدر؟ ملی یالکیز طوب و تفنیکدن ، جنک و آشوبدن بحث ایدن صحیفه لر می اولاجق؟ بوکون موجود زمره یه تعلق اولان هر جزء ، ملیتک بر فرعیدر! اوندن بحث ایتکده ملی بر اثر یایمق دیمکدر .

— ماضی بی ییقمق ایسته مه یوروز . قاج دفعه سوبله دک . فقط ماضینک کفایتسز لکارتیه ، جعلیتلرینه آرتق نهایت ویریوروز . دیدیککیز طوغریدر . اک ملی ادبیات مملکتک ایچنده موجود حیاتک معکسی اولان ادبیاتدر .

بویله دوشونجه ده ینه بزدن اول کلن نسل تمامیه ملی اولماشدر ، دییه بیلیرز . بر کره لسان اعتباریه نه قدر یگی شکلر کتیرمش اولسه لر اساسلری ینه ارثی معلولیتک دوامیدی . یگی صنعت شکلری کتیردیله ر! روح اعتباریه تجددلر یاپدیله ر . فقط اورته یه قویدقلری ائرده بوملتک عادتلری ، تمایللری اکسکیدی! بو مملکتک رنکلی صولوقدی .

ایشته یگی مکتب لسانی ، شکلی وروچی اولان بوا کسککدن طوغدی . دهها زیاده بناگزمه یاقلاشدی . سزلر بونی غیر طبیعی بولیورسکیز . بنسه غایت طبیعی کوریورم . اکثر یا خلف مکتبلر ، سلف مکتبلرک اکسککندن طوغار و بو صورتله ادبیات زنجیری بزمله قویدیفنی ادعا ایتدیککیز کی پارچالانماز ، اوزار .

ماضی بی تا «کوکندن قلم» اوغراشماق ادعاسی بر نوع دلیلکدر . بونی بن و بخله برابرکنجک قبول ایتمه ز . فقط سز ، کنجک برشی یایما یور دیرسه کیز ، ترقی بی نهایت کندیکزمه انحصار ایتدیرمش اولورسکیز که بو بر تهلککدر . رامبران کله دی دیه رافائل موزه دیوارلرندن ایندی می؟ وان دیق وار ، له تونار دوویچی اولاما ز دینیر می؟ لونی قاتورز اصولی موبیلیا وار ، آمپیر اولماز ، آمپیر وار ، موده رن سقبل قبول ایدیلر ز دینه بیلیر می؟ بلکی اسکی شعله کیتدکجه ساده لشمشدر . ویکسی اسکی قدر کوستریشلی دکلدر .

لکن هر حالده موده رن ستیل دیگر طرز لره نظراً انحطاط نمونه سی دگل، بالعکس متادی بر فعالیتک تاریخی و تکمیلی بر شکلی گبی قبول ایدیلیر. اونک گبی فضولی ده، باقی ده، نفی ده، کمال ده، فکرت ده مکتبلر مزده اوقوتدیریلیر. ابدیتیه قدر کله جک شکلر اونلر کیکنندن آیری اولاماز دگل آ. شیللهر «یاشایانلرک حق واره دیمش. بوگون بن یاشایورم، بنم حقم وار. بن ده اوحقمدن استفاده ایده جگم. بونده مضر، مهلك نه گوریورسکیز؟..»

— جانم طیبی، هر لسانله اوتیه بری بر شی یاییلا بیلیر. فقط شو ترا کیب وصفیه دن تصفی ایتمش بوبوردیفنگیز لسان، عجیب و مزعج بریکرنگی ایچنده تعب بخش اولاجق! هله پارمق وزنیله یاییلان منظومه لر!

موسیقی یه باقیگیز! بارلرده چالینان عادی هو الرده وار، فا اوست گبی پارچه لرده وار. شوپهن گبی، به توفن، واغنه رکبی قلاسیکلر کو جلرده وار. اصل معرفت اوکو جلریخی آ کلاویه جق قدر یوکسله بیلیمکده و او کو جلریخی ده یاییلمکده در. سزک یایمق املنده اولدیفنگیز ادبیات مخیله ویا دهها طوغریجه سی شعر موهوم ده قولای آ کلاسیلوب چابوق قبر نسیانه دفن اولنان جنسندن اولاجق! یعنی بار چالغیسی قیلندن بر نظم و شعر اولاجق!

— عزیز بگم، بک آجیق آ کلا یورم که بز کو جلگک معناسی ده بک کوچ آ کلا یاجفز. طوغری، قافه شانتان هو اسی ده وار، واغنه رک، شوپهنک، بسته لری ده وار. فقط بونلرک هرایکی دورلوسی ده اوقتاودن چیقمشدر.

مثلا واغنه ر داهیانیه موسیقی سنی ابداع ایتمک ایچون «دو، ره، می، فا، صول» دن بشقه سکزنجی بر غام، سکزنجی بر سس دهها یار اتمادی. بویله بر بوش شی آرامادی. بوتون روحنی او دو، ره، می، فا، صول اوزرنده ترنم ایتدی. شوپهن ده اویله. فقط هرایکیسنک موسیقی سی آره سنده مدهش فرقلر واردر. چونکه صنعتی تلقیلری، تربیه لری، حساسیتلری، میللری بشقه در. دیمک ایش صنعتکارده. حالبوکه بزم ادبیاتمز سکزنجی دگل ده، طوقوزنجی غام تحریرهنه چیقمش بر صنعتکار جراحی حالنده ایدی. نه وزن بزم، نه کلمه لر بزم، نه رنگلر بزم. اجزاسی غیر طبیعی اولان بر کلک طبیعی اولدیفنی التزام ایتمهک معناسی آ کلا یامام.

فقط نه یایلم، بالخاصه بزم مملکت مزده اول کلنلر سوکره کلنلری هر وقت کوچوک واهمیتسز کوردمشلردر. نه بئس وار! بز غایه مزه طوغری یا قلاشیرساق بر کره ملتک روحنی ترنم ایتمش اولاجفز، شمیدین سوکره بر تورک رومانی، بر تورک حساسیتی اولاجق، بر تورک شعری، بر تورک حساسیتی اولاجق، بر تورک صنعتی اولاجق. بو دقیقه یه قدر جدی کتابلردن بر تزییفله قوغولمش، او درلو کتابلرک اوندیه بر یرینی بیله طو تامامش تورکجه کلمه لر، آهنگ قوت وشمول قازاندیرمش اولاجفز.

— پاشام، بونلر سفسطه در. بز ایش کورمک ایستهرز. اورته ده اثر اولملی!

— بوندن دهها بویوک اثرمی ایسته یورسکیز؟ بو گونه قدر تقلیدی اولان ادبیاتمز، شعورسز

اولان لسانىز بو گوندن اعتباراً شخصى وشعوريدر. بر سطر يازى بيله اولماسه بوفكر استقبالك يولنى نورلانديران گونش دگلميدر؟

اوطه ده هر كس آيلغه قالمىشدى. ساعتلىنه باقدقلى زمان حيرتلىده قالدىلر: كيجه يازىنى بر ساعت و بر قاچ دقيقه كچيوردى. بر لرلندن آيرىلر كن ينه آتيشيورلردى.

مناقشه بيترى هيچ؟ هانكى مناقشه ده، كيم، يگىلدىكى تصديق ايتىشدى؟

باخصوص ايكيسى ده محرردى. ايكيسى ده اوقويان، ايكيسى ده بگه ن قارنلر زمهرسى واردى. قابودن جيقار كن ايچمزدن برى قوتلى بر قناعتله ديدى كه:

— بگىر! ادعالى زمان حل ايدر. حقلى ده او كوسته ربر. كچلرده فاضل احمد نه يازمىشدى:

هر شيشى بابوب ييقان او دولىكر،

هر شيشى سيلوب بوزان او سونكر.

شك: ۱۴ تشرين اول سنه ۱۳۲۲

۱۰۰

تورک عالمده

اسكيشهر ساجاغنده نفوس حركتى

متمدن ملتلر عئندمه اك مهم مسئله لر دن ساييلان، واجتماعى، اقتصادى، سياسى ومدنى بر جوق جهتلردن بويوك قيمت و اهميتى حازر بولونان نفوس مسئله سى آره صره عثمانلى توركلرنده ده موضوع بحث اوليور. ۲۴ شباط ۱۳۳۱ تاريخلى «طنين» ده احمد امين بكك سويله ديكنه كوره «(بصيرت) غزته سنك و سائر غزته لرك ۱۲۹۲ سنه سنا عئندنسخله لرى تدقيق ايدىليريه كوروليركه اجتماعى مسئله لرله جدى بر صورتده اوغراشمق اعتيادنده بولونمايان بوغزته لر نفوس مسئله سى شايان دقت بر جديتله پارمقلىنه دولامىشلردى.» [۱] صوك انقلابى متعاقب بومسئله نك مذا كره سته تكرار ايتدار اولونمىشدر. ۱۳۲۴ سنه سى كانون اوللر نده چيقمايه باشلايان «علوم اقتصاديه واجتماعيه» مجموعه سنك ايلك ساييلر نده، مجموعه نك مؤ سسلر ندن دوكتور رضا توفيق بك ده نفوس مسئله سنك اهميت اجتماعيه وسياسيه سندن، مؤترات

[۱] نفوس مسئله سى شمال تورك عالمده، قرياليرك هيرتلى مسئله سى طولايي سييله، غالباً، اولاً مرحوم اسماعيل غايرنسى اورتابه آتمىشدى. ۲۵-۳۰ سنه قدار اول آتيلان بومسئله اوندن صوكره، شمال تورك مطبو. طائنده، يالكز هجرت مسئله سى قطعه نظر ندن دكل، بر جوق جهتلردن بحث اولونمىشدر. اسماعيل بكك «ترجمان» غزته سندن صكره، بو مسئله ايله چوقجه اوغراشان اورنهورغده جيقان «وقت» غزته سى اولمىشدر. بو غزته ده «سويم - بيكه»، وايكى بويوك جلدلى «سبيل تاريخى» كى جوق مهم تورك - تاتار تاريخلرينك فاضل مؤلفى هادى افندى آطلاسى نك نفوس مسئله سى مقاله لرى بالخاصه شايان دقت ايدى. مرحوم اسماعيل بك، زمانيه توركيه نك ده نفوس مسئله سندن بحث ايتمىش ايدى. («تورک يوردى» - جلد ۲ - صفحه ۷۰۶ - ۷۱۳).